

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

Media och allmänhet om olyckor 2012

En granskning av medierapporteringen
och allmänhetens kunskap om olyckor

14 ANNONS

HELA DENNA TIDNING ÄR EN ANNONS FRÅN MSB

Ökad kunskap minskar olyckor

MSB arbetar med *enskilda människors säkerhet*. Det handlar inte om bevaknings- eller säkerhetstjänster utan *råd och rön* om förebyggande arbete mot olyckor. *I stort och smått.*

Det gäller att informera om och belysa olika risker som finns i vardagslivet så att människor kan agera och vidta åtgärder själva. Kommuner, myndigheter och ideella organisationer arbetar med olika typer av olyckor och risker och behöver bli bättre på att fokusera arbetet på att minska riskerna för skador på barn, ungdomar och äldre över sextiofem år. Per Nyström, mer än andra, drabbades av olyckor. Enheten för den svenska barnsäkerhetsarbetet, baserat i Rådet för barnsäkerhet, där fyrtionio olika myndigheter ingår och har bland annat ansvar för barnsäkerhetsarbetet. MSB erbjuder också ett stort utbud av utbildningsmaterial för skolorna, äldregrupper, som handlar om säkerhet för den enskilda och om hälsa i stort. Syftet är att lära barn och unga om hälsorisker och hälsa i den egna vardagen och innehåller material som handlar om hälsa, kunskap, olycksstatistik, beredskap och säkerhetsplaner. Skolorna kan också använda sig av MSB:s kunskap vid andra utbildningsprogram genom att informera om hur man kan göra så som är viktigt för att undvika olyckor.

omkommer i trafiken och det är fem gånger fler äldre som vårdas efter en fallolycka än de som ligger på sjukhus till följd av en trafikolycka. Äldre människor är klart överrepresenterade i olycksstatistiken och de flesta skadar sig i hemmet. Komplexerad vård väntar, det tar på kraften och livsviljan. Hälften av alla äldre som råkar ut för en höftledsfraktur återfår aldrig det liv de lider inom ett år efter drabbad av höftledsfraktur är till exempel mer värdkrävande än en hjärtinfarkt. En av dessa är känt, ändå uppmärksamtar arbetet på alla nivåer i samhället. Samhällets ekonomiska beräkningar visar att enbart fallolyckor kostar fem miljarder varje år.

Säkerhetsarbetet behöver stärkas
Dessa fyra bilder illustrerar olika typer av olyckor som kan ske i vardagslivet. Bilderna visar en person som fallat, en person som kör på en cykel, en person som kör på en motorcykel och en person som kör på en bil. Bilderna är tagna från MSB:s webbplats och är avsedda för utbildningsändamål.

MSB ingår i...
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
Sveavägen 10
171 64 Solna
Tel: 08-737 70 00
msb.se

MSB:s kontaktperson:
Jan Schyllander, 010-240 56 66

Publikationsnummer MSB520 – januari 2013
ISBN 978-91-7383-316-5

Förord

MSB har regeringens uppdrag att ge en samlad bild och bedömning av olycksutvecklingen och säkerhetsarbetet i Sverige. Syftet är att bidra till kunskapsutveckling och beslutsunderlag för de aktörer i samhället som på olika sätt är involverade i att förebygga eller hantera olyckssituationer.

En viktig del av arbetet är att ta fram, analysera och tillhandahålla information kring förekomsten av olika typer av olyckor: vem som drabbas, i vilka sammanhang och av vilka orsaker. Men det behövs också kunskaper om hur människor – både allmänheten och beslutsfattare på olika nivåer - upplever och värderar olika olycksrisker i samhället.

I detta syfte har MSB (tidigare Räddningsverket) sedan år 2002 återkommande genomfört mätningar av allmänhetens kunskaper om olyckor och olycksrisker. År 2008 gjordes en motsvarande undersökning även bland politiker i riksdagen, landstingen och kommunerna.

Resultatet av dessa undersökningar visar på ett stort glapp mellan verklighetens olyckor och den bild som människor har av olycksläget. Generellt tenderar såväl allmänhet som beslutsfattare att kraftigt överskatta riskerna för våldsamma och dramatiska olyckor, främst trafikolyckor och bränder, medan mindre dramatiska vardagsolyckor – vilka är de som i verkligheten skördar flest offer – underskattas.

För att förstå hur dessa attityder och förväntningar formas har MSB studerat mediernas rapportering kring olyckor. Vilka typer av olyckor får mycket utrymme i medierna, och vilka får mindre utrymme? Finns det ett samband mellan den olycksbild som medierna förmedlar och de uppfattningar som allmänhet och beslutsfattare har?

Undersökningen visar att medievärldens olyckor kraftigt avviker från verklighetens, både när det gäller olyckstyp och vem som drabbas. Hypotesen att medierna fungerar som ett filter genom vilket människors bild av olyckor formas och förvrängs får stöd av undersökningen.

Syftet med rapporten är att belysa sambandet mellan bilden av olyckor i medier och människors uppfattningar om olyckor och olycksrisker, samt att väcka en diskussion om hur detta samband påverkar samhällets olycksförebyggande insatser. Avsikten är inte att kritisera mediernas nyhetsvärdering utan däremot att öka medvetenheten om den asymmetri som finns, för att på så sätt minska risken för att felaktiga föreställningar om verkligheten påverkar samhällets prioriteringar i det olycksförebyggande arbetet.

Rapporten är utarbetad av Frida Blom och Johannes Mosskin på Westander PR.

Karlstad, december 2012

Jan Schyllander, utredare vid Enheten för lärande av olyckor och kriser, MSB

Innehållsförteckning

1. Metod och underlag	7
1.1 Dödsolyckor	7
1.2 Allmänhetens bild av dödsolyckor	7
1.3 Politikers bild av dödsolyckor	7
1.4 Medias rapportering om olyckor	7
2. Gränsdragningar	9
2.1 Begreppet "olycka"	9
2.2 Potentiella och historiska olyckor	10
2.3 Nationella och internationella olyckor	10
2.4 Felkällor	10
3. Dödsolyckor	11
3.1 Dödsolyckor per olyckskategori	11
3.2 Dödsolyckor per ålderskategori	12
4. Allmänhetens bild av dödsolyckor	13
4.1 Allmänheten om vanligaste dödsolyckan	13
4.2 Allmänheten om ålder och dödsolyckor	15
5. Politikers bild av dödsolyckor	16
6. Medias rapportering om olyckor	17
6.1 Fördelning mellan typer av olyckor	17
6.2 Avsändare	20
6.3 Infallsvinklar	22
7. Jämförelse av resultat	25
7.1 Dödsfall och allmänhetens kunskap	25
7.2 Dödsfall och medierapporteringen	27
7.3 Medierapporteringen och allmänhetens bild	28
7.4 Översiktlig jämförelse	29
8. Diskussion	31

Sammanfattning

Syftet med denna rapport är att belysa sambandet mellan mediernas rapportering kring olyckor, och den bild av olycksläget i Sverige som allmänhet och beslutsfattare har.

I rapporten jämförs det verkliga antalet dödsfall i olika typer av olyckor med Tidningarnas Telegrambyrås, TT:s, rapportering om olyckor samt med allmänhetens och politikernas kunskaper om olyckor. De viktigaste resultaten är följande:

- Under år 2011 omkom 2884 personer till följd av olyckor i Sverige. Ur dessa kan sex huvudtyper urskiljas: fallolyckor (55 procent), förgiftning (13 procent), vägtrafik (10 procent), kvävning (tre procent), drunkning (tre procent) samt bränder (två procent). Bland övriga olyckstyper (totalt 13 procent) återfinns bland annat arbetsplatsolyckor samt olyckor med oklar orsak.
- I november 2012 ställde Sifo, på uppdrag av MSB, följande fråga till allmänheten: "Vilken av följande sex olyckstyper leder till flest dödsfall?" Svaren fördelade sig som följer: vägtrafik (74 procent), fallolycka (13 procent), drunkning (sex procent), förgiftning (två procent), bränder (två procent) och kvävning (en procent). Tre procent av de svarande anger "Tveksam, vet ej".
- En klar majoritet tror felaktigt att trafikolyckor vållar flest dödsoffer, medan andelen som känner till att fall är den vanligaste dödsorsaken är mycket låg. Andelen som känner till att fallolyckor är den olyckstyp som vållar flest dödsfall har dock ökat från två procent år 2002 till 13 procent år 2012.
- En klar majoritet av allmänheten, 63 procent, tror att den mest sannolika åldern för att råka ut för en dödsolycka är mellan 20 och 39 år. Denna åldergrupp stod i själva verket endast för nio procent av alla dödsfall i olyckor 2010. Endast sex procent svarade åldersgruppen över 80 år, trots att denna grupp stod för 56 procent av alla dödsolyckor.
- Sommaren 2008 svarade 374 politiker (riksdagsledamöter samt landstings- och kommunalråd) på en enkät om olyckor. På frågan "Vilken av följande olyckstyper tror du leder till flest dödsfall i Sverige i dag?" svarade 57 procent vägtrafik och 35 procent fallolyckor. Fyra procent svarade drunkning, två procent förgiftningsolyckor och två procent brandolyckor.
- Tidningarnas Telegrambyrå, TT, skrev under det första halvåret 2012 sammanlagt 503 artiklar/telegram om de typer av olyckor som granskats i denna rapport. 53 procent handlade om brandolyckor, 35 procent om vägtrafikolyckor, nio procent om drunkningsolyckor,

knappt två procent om fallolyckor och noll procent om förgiftningsolyckor och kvävningsoolyckor.

- Allmänhetens och politikernas felaktiga uppfattning att vägtrafiken står bakom flest dödsolyckor speglar i hög utsträckning TT:s samlade olycksrapportering där vägtrafikolyckor utgör så mycket som 35 procent. Däremot tycks inte TT:s omfattande rapportering av brandolyckor (53 procent) speglas i allmänhetens och politikernas uppfattning om de vanligaste dödsolyckorna.

1. Metod och underlag

1.1 Dödsolyckor

Statistiken om olyckor som leder till dödsfall kommer från Socialstyrelsens dödsorsaksregister.

1.2 Allmänhetens bild av dödsolyckor

Statistiken om allmänhetens uppfattning om vilka olyckor som oftast leder till dödsfall samt vilka ålderskategorier som oftast råkar ut för dödsolyckor bygger på en Sifundersökning genomförd den 12-15 november 2012. Liknande Sifundersökningar har genomförts tidigare år, och resultaten av dessa redovisas i ett flertal tabeller och diagram i denna rapport.

1.3 Politikernas bild av dödsolyckor

Statistiken om politikernas uppfattning om vilka olyckor som oftast leder till dödsfall bygger på en enkätundersökning bland riksdagsledamöter samt landstings- och kommunalråd genomförd år 2008.

1.4 Medias rapportering om olyckor

Till underlag för analysen av massmediernas rapportering om olyckor ligger en genomgång av Tidningarnas Telegrambyrås (TT) rapportering under det första halvåret (1 januari-30 juni) 2012.

Valet att utgå från TT:s rapportering bygger på att denna nyhetsbyrå är starkt "nyhetsledande"; dels refererar/publicerar andra medier TT:s texter, dels sätter TT i hög grad dagordningen för övriga mediers egna redaktionella arbete.

TT-artiklarna som har undersökts handlar om olyckor generellt, inte bara om dödsolyckor. Valet att inte bara undersöka artiklar om dödsolyckor bygger på att det i den stund som TT-artiklarna skrivs ofta är osäkert om olyckorna kommer att leda till dödsfall eller inte.

Sökningen gjordes i Mediearkivet/Retriever på TT-artiklar/telegram med följande sökord: förekomst av orden "olycka", "olyckor" "fallolyck*", "bilolyck*", "trafikolyck*", "bussolyck*", "brand", "eldsvåd*", "villabrand*", "lägenhetsbrand*", "drunkn*", "förgift*" och "kvävn*".

Resultatet blev 1558 artiklar, som laddades hem i fulltext. Sedan har dubletter och artiklar som av olika skäl inte varit relevanta för undersökningen rensats bort. Kvarvarande artiklar har sorterats och kategoriserats utifrån olyckstyp, samt efter huruvida rapporteringen avser olyckor i Sverige eller i andra länder. En kategorisering av de nationella artiklar/telegram där urskiljbara "avsändare" av budskapet förekommer har också gjorts.

Totalt återstod efter rensning 707 artiklar, varav 581 stycken avsåg nationell rapportering och 126 stycken internationell rapportering.

Artiklarna har i första hand hänförts till någon av de prioriterade olyckskategorierna – fallolycka, förgiftning, vägtrafik, kvävning, drunkning och bränder. I många fall har detta inte varit möjligt och de överblivna artiklarna har samlats under kategorin "övrigt". Denna kategori innehåller allt från tåg- och flygolyckor till arbetsplatsolyckor.

Sammanlagt kunde 503 artiklar om olyckor i Sverige knytas till någon av de sex huvudkategorierna, medan 78 artiklar behandlade övriga typer av olyckor.

2. Gränsdragningar

2.1 Begreppet "olycka"

I denna undersökning har TT-artiklar om olyckor granskats. Alla vet vi ungefär vad en olycka är. Granskar man begreppet närmare är det emellertid inte helt lätt att avgränsa. Tre kriterier brukar ofta anges: det ska röra sig om en plötslig händelse, händelsen ska resultera i något negativt, och händelsen ska dessutom vara oavsiktlig.

Dessa kriterier är emellertid inte helt knivskarpa:

- Plötsligheten kan vara omedelbar, till exempel ett fall eller en explosion, eller något relativt utsträckt, till exempel ett giftutsläpp under några timmar eller kanske dagar.
- Frågan om hur påtagliga de negativa konsekvenserna ska vara för att en händelse ska betraktas som en olycka har betydelse för vad som i sin tur räknas som enbart tillbud, incidenter eller störningar.
- Huruvida en händelse är oavsiktlig eller inte kan också vara svårt att avgöra. Många olyckor visar sig vid närmare granskning vara uppsåtliga, till exempel bränder, förgiftningar eller drunkningar i mord- eller självmordssyfte.

När man studerar och kategoriserar olika typer av olyckor uppstår inte sällan gränsdragningsproblem. Exempelvis kan en kollision mellan en grävskopa och en parkerad bil som orsakar en brand i en intilliggande villa kategoriseras som antingen en vägtrafikolycka, en villabrand eller en arbetsplatsolycka. Om det av artikeln dessutom framgår att det finns misstankar om att grävmaskinisten orsakade kollisionen avsiktligt, uppstår frågeställningen om det överhuvudtaget är relevant att tala om en olycka.

Följande principer har varit vägledande i arbetet med denna rapport:

- Olyckor eller "olycksliknande händelser" där det finns en bakomliggande misstanke om brott men som uppstått utan direkt uppsåt att skada/döda, betraktas som olyckor. Exempel: "BILIST VÅLLADE DÖDSOLYCKA - FICK TVÅ ÅRS FÄNGELSE". Förhållandet att den bilförare som omnämns i den aktuella artikeln var alkoholpåverkad vid olyckstillfället förändrar rimligtvis inte bedömningen att själva händelsen var oavsiktlig. Samma sak gäller om någon orsakar en trafikolycka till följd av fortkörning eller annan vårdslöshet.
- Olyckor som i artiklarna/telegrammen beskrivs som omedelbara (eller sannolika) följer av medvetna och uppsåtliga handlingar – exempelvis

anlagda bränder, misshandel, mord eller mordförsök har inte tagits med i undersökningen.

- Allmän rapportering kring stormar, översvämningar och naturkatastrofer har i allmänhet inte tagits med, utom i de fall rapporteringen uttryckligen handlar om exempelvis drunkningsolyckor, trafikolyckor eller liknande som orsakats av stormen eller katastrofen.
- Artiklar som involverar flera olika olyckstyper har klassificerats utifrån vilket som var huvudsakligen vållande till olyckan. En bussbrand till följd av en krock eller liknande trafikolycka har klassificerats som trafikolycka, medan en bussbrand som uppkommit på annat sätt klassificerats som brandolycka.

2.2 Potentiella och historiska olyckor

Flera artiklar under perioden behandlar hypotetiska eller potentiella olyckor. Dessa artiklar har uteslutits ur studien. Enstaka artiklar som berättar om historiska olyckor som inträffade för många år sedan har också exkluderats.

2.3 Nationella och internationella olyckor

I rapporten görs en åtskillnad mellan artiklar om olyckor som inträffat i Sverige och utomlands. Artiklar om olyckor som inträffat utomlands men vars huvudfokus är att någon svensk blivit drabbad har dock klassificerats som nationell olycksrapportering. Anledningen till detta är att dessa artiklar tycks ha fått sitt nyhetsvärde just på grund av att en eller flera svenskar varit inblandade.

2.4 Felkällor

I granskningen av medierapporteringen kan det inte uteslutas att vissa artiklar/telegram har räknats fler än en gång, eftersom TT ibland skickar ut reviderade/utökade versioner av tidigare publicerat material, med ny rubrik. Vi har i möjligaste mån försökt rensa bort sådana dubletter, men enstaka fel kan inte helt uteslutas. Detta torde inte ge upphov till några systematiska fel.

Kategoriseringen av vissa artiklar som överlappar flera olika olyckstyper kan ibland diskuteras. Detsamma gäller artiklar som har uteslutits eller som borde ha uteslutits från analysen. Men återigen rör det sig i så fall om enstaka fel som inte torde påverka helhetsbilden.

Hela analysmaterialet kring mediernas rapportering härrör från ett begränsat nedslag i tiden - det första halvåret 2012. Resultat och analys bör betraktas mot bakgrund av de statistiska effekter som detta kan ge upphov till.

Kvaliteten hos de elektroniska sökmotorernas indexering av olika sökord kan inte garanteras, men erfarenheten visar att träffbilden på eftersökta ord brukar vara god.

3. Dödsolyckor

3.1 Dödsolyckor per olyckskategori

Enligt Socialstyrelsens dödsorsaksregister dog totalt 2884 personer i olyckor år 2011. 1591 personer dog av fallolyckor, vilket motsvarar 55 procent av alla dödsfall i olyckor. Den näst vanligaste dödsorsaken var förgiftning (13 procent). Den tredje vanligaste dödsorsaken var vägtrafikolyckor (10 procent).

	Dödsfall					
	2002	2004	2006	2008	2010	2011
Fallolycka	47%	45%	50%	53%	55%	55%
	1351	1262	1444	1615	1588	1591
Förgiftning	9%	9%	11%	11%	14%	13%
	255	256	307	349	398	389
Vägtrafik	18%	17%	16%	13%	9%	10%
	513	463	445	389	269	282
Kvävning	3%	3%	4%	3%	3%	3%
	95	92	104	84	93	100
Drunkning	5%	4%	4%	4%	3%	3%
	158	98	106	126	80	93
Bränder	4%	2%	2%	3%	3%	2%
	111	61	63	79	80	58
Övriga	14%	20%	14%	13%	13%	13%
	410	549	391	403	386	371
Totalt	100%	100%	100%	100%	100%	100%
	2893	2781	2860	3045	2894	2884

Figur 1. Antal och andel dödsolyckor per olyckskategori 2002-2011.
Källa: Dödsorsaksregistret, Socialstyrelsen.

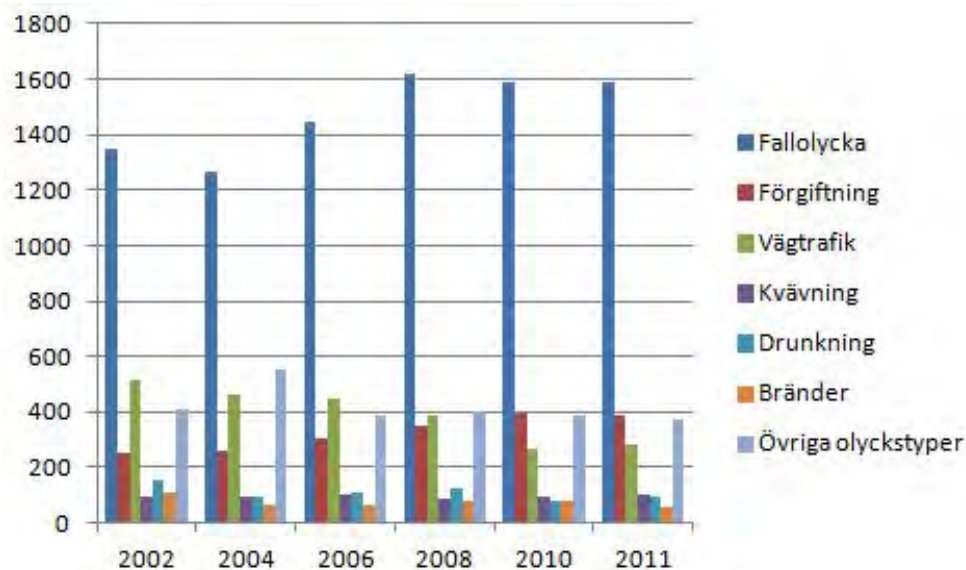
Siffrorna över dödsolyckor har varit relativt konstanta under den senaste tioårsperioden. Omkring 3 000 personer per år har dött i olyckor.

Den typ av olycka som under hela undersökningsperioden har orsakat i särklass flest dödsfall är fallolyckor. Andelen fallolyckor har dock ökat från 47 procent år 2002 till 55 procent år 2011.

Den olyckstyp som orsakar näst flest dödsfall, förgiftningsolyckor, har ökat från nio procent år 2002 till 13 procent år 2011.

En annan förändring som går att urskilja är att andelen vägtrafikolyckor har minskat, från 18 procent år 2002 till 10 procent år 2011.

I diagrammet nedan visas hur statistiken för dödsfall har förändrats över tid.

Figur 2. Antal dödsolyckor per olyckskategori 2002-2011.

Källa: Dödsorsaksregistret, Socialstyrelsen.

3.2 Dödsolyckor per ålderskategori

Enligt Socialstyrelsens dödsorsaksregister var 1608 personer (56 procent) av de 2884 personer som dog i olyckor 2011 över 80 år gamla. Ju längre ned i åldrarna man kommer, desto färre dör i olyckor.

	0-19 år	20-39 år	40-59 år	60-79 år	Över 80 år	Totalt
Andel	2%	9%	13%	20%	56%	100%
Antal	70	273	361	572	1608	2884

Figur 3. Antal och andel dödsfall i olyckor per ålderskategori 2011.

Källa: Dödsorsaksregistret, Socialstyrelsen.

4. Allmänhetens bild av dödsolyckor

För att få politisk acceptans för olika interventionsprogram och fördelning av ekonomiska resurser för olycksförebyggande arbete är allmänhetens uppfattningar kring olyckor och olycksrisker av central betydelse. Det är sannolikt lättare att få acceptans för en större satsning på ökad säkerhet om den risk man försöker minska genom åtgärden allmänt uppfattas som allvarlig.

MSB lät mot denna bakgrund göra en undersökning med hjälp av Sifo för att få en bild av svenska folkets uppfattningar och kunskap om olyckor.

Två frågor ställdes till 1 000 slumpvis utvalda personer under perioden 12-15 november 2012. De frågor som ställdes var:

Fråga 1: Vilken av följande sex olyckstyper leder till flest dödsfall? Är det...?

1. Drunkning
2. Vägtrafik
3. Bränder
4. Fallolycka, d v s man ramlar
5. Kvävning
6. Förgiftning
7. Tveksam vet ej

Fråga 2: I vilken ålder tror du att det är mest sannolikt att man råkar ut för en dödsolycka?

1. 0-19 år
2. 20-39 år
3. 40-59 år
4. 60-79 år
5. Över 80 år
6. Tveksam vet ej

4.1 Allmänheten om vanligaste dödsolyckan

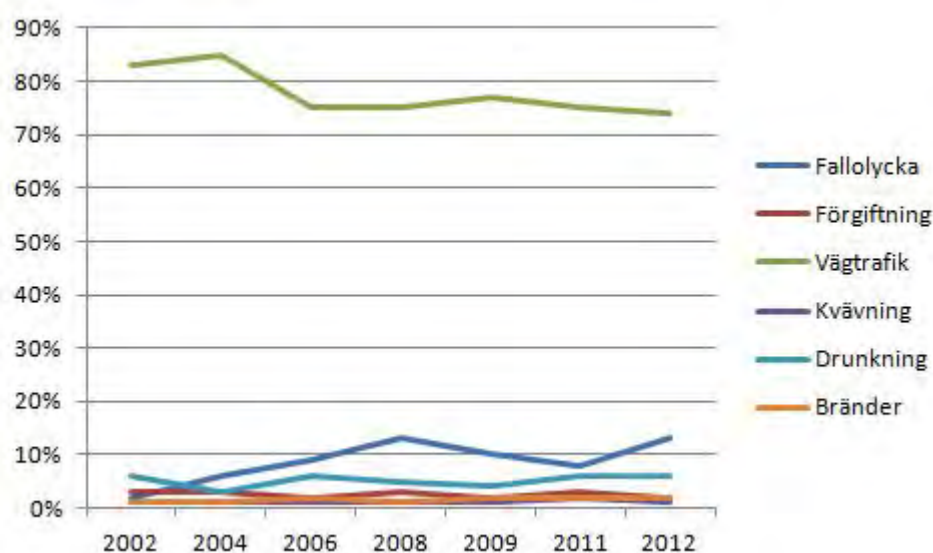
Sifoundersökningen visar att en tydlig majoritet av allmänheten, 74 procent, tror att vägtrafik är den olyckstyp som leder till flest dödsfall. Den orsak som näst flest, 13 procent av de intervjuade, anger är fallolyckor. Därefter kommer förgiftning, drunkning och bränder på vardera två procent. Sist kommer kvävning, som endast en procent av de tillfrågade tror är den olyckstyp som orsakar flest dödsfall.

	2002	2004	2006	2008	2009	2011	2012
Fallolycka	2%	6%	9%	13%	10%	8%	13%
Förgiftning	3%	3%	2%	3%	2%	3%	2%
Vägtrafik	83%	85%	75%	75%	77%	75%	74%
Kvävning	1%	1%	1%	1%	1%	2%	1%
Drunkning	6%	3%	6%	5%	4%	6%	6%
Bränder	1%	1%	2%	1%	2%	2%	2%
Tveksam/Vet ej	3%	3%	6%	3%	2%	2%	3%

Figur 4. Andel som tror att respektive olyckstyp leder till flest dödsfall, 2002-2012.

Källa: Sifo.

Allmänhetens bild om den vanligaste dödsolyckan har förändrats något under de åtta undersökningsperioderna. En tendens är att andelen som tror att vägtrafik är den vanligaste olyckstypen har minskat från 83 procent år 2002 till 74 procent år 2012. En annan tendens som kan skönjas är att andelen som tror att fallolyckor är den vanligaste dödsolyckan har ökat från två procent år 2002 till 13 procent år 2012.

Figur 5. Andel som tror att respektive olyckstyp leder till flest dödsfall, 2002-2012.

Källa: Sifo.

Observera att statistiken för bränder och kvävning är i det närmaste identisk genom åren, vilket förklarar varför det är svårt att se den lila grafen för kvävning i diagrammet ovan.

4.2 Allmänheten om ålder och dödsolyckor

Sifundersökningen visar att en klar majoritet av allmänheten, 63 procent, tror att den mest sannolika åldern för att råka ut för en dödsolycka är mellan 20 och 39 år. Endast sex procent tror att den mest sannolika åldern att råka ut för en dödsolycka är över 80 år.

	Allmänheten om vid vilken ålder det är mest sannolikt att råka ut för dödsolyckor, 2012
0-19 år	14%
20-39 år	63%
40-59 år	7%
60-79 år	7%
Över 80 år	6%
Tveksam, vet ej	4%

Figur 6. Andel av allmänhet som tror att dödsolyckor är vanligast inom respektive ålderskategori, 2012.

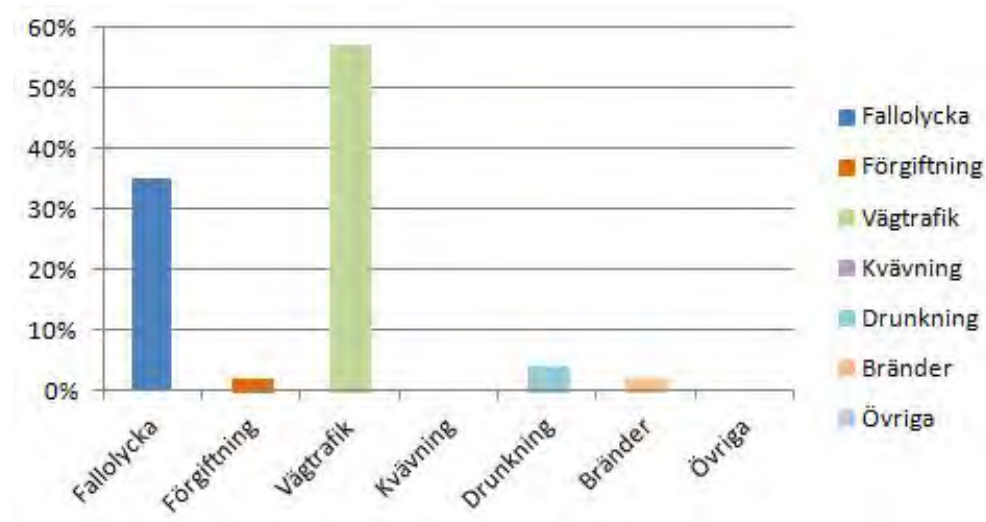
Källa: Sifo.

5. Politikers bild av dödsolyckor

De som beslutar om hur resurser och ansvar för samhällets olycksförebyggande arbete ska fördelas är politiker i riksdag, landsting och kommuner. Det är naturligtvis viktigt att dessa har en korrekt bild av olycksläget som grund för sina beslut.

För att få en uppfattning av politikernas kunskaper om olyckor genomfördes år 2008 en enkätundersökning bland riksdagsledamöter samt landstings- och kommunalråd.

Sammanlagt svarade 374 politiker på enkäten. På frågan "Vilken av följande olyckstyper tror du leder till flest dödsfall i Sverige i dag?" svarade 57 procent vägtrafik och 35 procent fallolyckor. Fyra procent svarade drunkning, två procent förgiftningsolyckor och två procent brandolyckor. Inga politiker svarade kvävning eller övriga olyckstyper.

Figur 7. Politiker om vilken olyckstyp de tror leder till flest dödsfall, 2008.
Källa: MSB.

Dessutom trodde hälften av de svarande att allmänheten är mest orolig för att trafikolyckor ska inträffa, medan knappt två procent trodde att allmänheten oroar sig mest för fallolyckor.

Det är alltså en klart större andel av politikerna som har en korrekt bild av olycksläget än bland allmänheten i stort, men fortfarande är det en majoritet av politikerna i de organ som ytterst ansvarar för beslut, prioriteringar och resursfördelning i det olycksförebyggande arbetet som felaktigt tror att trafiken orsakar störst antal dödsfall.

6. Medias rapportering om olyckor

6.1 Fördelning mellan typer av olyckor

Det totala antalet artiklar/telegram (nationella och internationella) i analysen som bedömts vara relevanta uppgår till 707. Av dessa avser 581 nationell rapportering och 126 internationell rapportering.

6.1.1 Nationell och internationell olycksrapportering

Nedan visas fördelningen mellan den nationella och internationella olycksrapporteringen mellan år 2002 till 2012.

	Januari - Juni 2002	Januari - Juni 2004	Januari - Juni 2006	Januari - Juni 2008	Januari - Juni 2011	Januari - Juni 2012
Nationell rapportering	80%	79%	77%	84%	72%	82%
Internationell rapportering	20%	21%	23%	16%	28%	18%

Figur 8. Andel av TT-artiklar som handlar om nationell och internationell olycksrapportering, 2002-2012.

Källa: TT

Olycksrapporteringen domineras under 2012, liksom under tidigare år, av nationella olyckor framför internationella. Variationen är liten under de sex undersökningsperioderna. Ökningen av den internationella olycksrapporteringen under det första halvåret 2011 förklaras till stor del av tsunamikatastrofen i Japan och de efterföljande kärnkraftsolyckorna.

6.1.2 Olyckstyper, nationell och internationell rapportering

Som tabellen nedan visar har andelen TT-telegram om vägtrafikolyckor minskat kraftigt sedan 2002 medan brandolycksrapporteringen tydligt har ökat i den sammanlagda nationella och internationella rapporteringen. Även rapporteringen om förgiftningsolyckor har minskat.

	Januari - Juni 2002	Januari - Juni 2004	Januari - Juni 2006	Januari - Juni 2008	Januari - Juni 2011	Januari - Juni 2012
Fallolyckor	3%	5%	3%	3%	1%	1%
Förgiftning	3%	3%	1%	1%	2%	1%
Vägtrafik	71%	61%	49%	44%	44%	35%
Kvävning	0%	1%	0%	1%	0%	0%
Drunkning	11%	11%	9%	9%	16%	10%
Bränder	12%	19%	37%	43%	37%	52%

Figur 9. Andel av TT-artiklar som handlar om respektive olyckskategori, nationell och internationell rapportering, 2002- 2012.

Källa: TT

Observera att artiklar som inte berör någon av de sex nämnda olyckskategorierna ingår inte i tabellen ovan.

6.1.3 Olyckstyper, nationell rapportering

Den nationella (svenska) olycksrapporteringen:

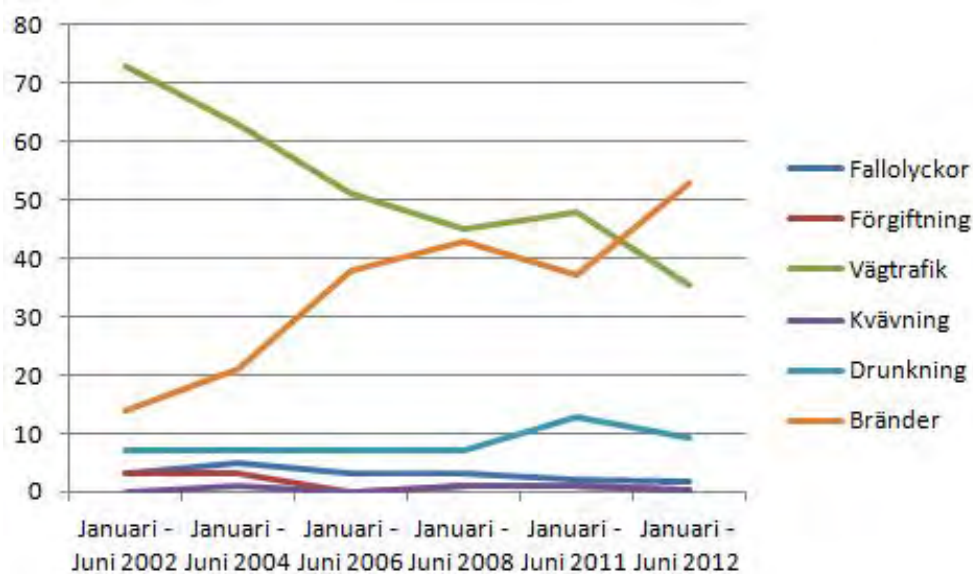
	Januari - Juni 2002	Januari - Juni 2004	Januari - Juni 2006	Januari - Juni 2008	Januari - Juni 2011	Januari - Juni 2012
Fallolyckor	3%	5%	3%	3%	2%	2%
Förgiftning	3%	3%	0%	1%	1%	0%
Vägtrafik	73%	63%	51%	45%	48%	35%
Kvävning	0%	1%	0%	1%	1%	0%
Drunkning	7%	7%	7%	7%	13%	9%
Bränder	14%	19%	38%	43%	37%	53%

Figur 10. Andel av TT-artiklar som handlar om respektive olyckskategori, nationell rapportering, 2002- 2012.

Källa: TT

Observera att artiklar som inte berör någon av de sex nämnda olyckskategorierna ingår inte i tabellen ovan.

Som tabellen ovan och diagrammet nedan visar har den nationella rapporteringen om vägtrafikolyckor minskat kraftigt sedan år 2002, även om liten ökning skedde år 2011 jämfört med 2008. Rapporteringen om brandolyckor har ökat kraftigt, från 14 procent år 2002 till 53 procent år 2012. Andelen fallolyckor i den nationella medierapporteringen har varit låg under hela perioden.

Figur 11. Andel av TT-artiklar som handlar om respektive olyckskategori, nationell rapportering, 2002- 2012.

Källa: TT

Observera att artiklar som inte berör någon av de sex nämnda olyckskategorierna ingår inte i tabellen ovan.

6.1.4 Olyckstyper, internationell rapportering

Nedan visas fördelningen inom den internationella olycksrapporteringen uttryckt i procent.

	Januari - Juni 2002	Januari - Juni 2004	Januari - Juni 2006	Januari - Juni 2008	Januari - Juni 2011	Januari - Juni 2012
Fallolyckor	2%	4%	3%	1%	1%	0%
Förgiftning	1%	2%	4%	3%	6%	5%
Vägtrafik	63%	54%	43%	37%	30%	34%
Kvävning	0%	2%	0%	1%	0%	0%
Drunkning	28%	24%	17%	19%	28%	13%
Bränder	6%	14%	32%	40%	35%	48%

Figur 12. Andel av TT-artiklar som handlar om respektive olyckskategori, internationell rapportering, 2002- 2012.

Källa: TT

Som tabellen visar syns samma tendens beträffande vägtrafikolyckor och bränder även i den internationella rapporteringen, det vill säga att rapporteringen kring trafikolyckor har minskat under åren medan rapporteringen kring bränder ökat. Den internationella rapporteringen kring drunkning minskade ganska mycket 2012. Rapporteringen om övriga olyckskategorier är relativt stabil genom åren.

6.2 Avsändare

Med avsändare avses här en aktör som kan antas ha haft för avsikt att förmedla ett visst budskap genom publiciteten. Detta sker vanligen genom studier, rapporter, statistik, utredningar, kampanjer och annat. Utmärkande för denna typ av nyhetsinnehåll inom olycksrapportering är att artiklarna inte uppehåller sig kring en specifik olyckshändelse utan behandlar statistik, olycksrisker, förebyggande åtgärder och så vidare från en generell utgångspunkt - såvida det inte är fråga om en haveriutredning eller liknande.

I 73 av de 581 relevanta nationella artiklarna/telegrammen, där även kategorin övriga olyckstyper inkluderas, finns en urskiljbar avsändare. Det motsvarar 13 procent av den totala nationella olycksrapporteringen.

Bland avsändarna återfinns exempelvis: Arbetsmiljöverket (12 artiklar), Svenska Livräddningssällskapet (9), Trafikverket (8), MSB (5), If (4), Sveriges snöskoterägares riksorganisation (4), Trygg-Hansa (3), Nationella viltolycksrådet (3), Folksam (3), Nordea (2), Hyresgästföreningen (2), Transportstyrelsen (2), Moped- och motorcykelbranschens riksförbund (2), Älgskadefondsföreningen (2), SMHI (2), Statens väg- och trafikforskningsinstitut (2).

En stor andel av avsändarna är myndigheter. Övriga avsändare utgörs huvudsakligen av försäkringsbolag och intresseorganisationer.

År 2012 är MSB avsändare i fem artiklar:

Bränder tog 104 liv i fjol
Olyckor dyrt för samhället
Med vinterkylan ökar brandrisken
Stor risk för gräsbränder
Fler dör i bränder 2012

Det kan jämföras med år 2008 då MSB/Räddningsverket var avsändare i sammanlagt tio artiklar.

	Januari - Juni 2002	Januari - Juni 2004	Januari - Juni 2006	Januari - Juni 2008	Januari - Juni 2011	Januari - Juni 2012
Fallolyckor	2	6	3	6	1	2
Förgiftning	0	3	0	6	8	0
Vägtrafik	38	39	23	29	40	33
Kvävning	0	1	0	0	0	0
Drunkning	12	8	5	1	8	8
Bränder	1	12	6	8	3	9

Figur 13. Antal artiklar/telegram med en tydlig avsändare, fördelade efter olyckstyp och år.

Källa: TT

Observera att kategorin övriga olyckor inte är med i tabellen ovan, detta eftersom den historiska statistiken över denna kategori saknas.

6.2.1 Fallolyckor

Antalet artiklar om fallolyckor i rapporteringen är fortsatt litet. Två artiklar, 22 procent av alla artiklar om fallolyckor, kan kopplas till en tydlig avsändare.

Rubrikerna är:

Bättre hälsa med hembesök och samtal (Sahlgrenska akademien)

Krav på skärpt tillsyn av balkonger (Hyresgästföreningen)

6.2.2 Förgiftning

Inga artiklar om förgiftning under det första halvåret 2012 hade en tydlig avsändare.

6.2.3 Vägtrafik

Vägtrafikolyckor är den näst mest omskrivna olyckstypen, men den olyckskategori som har flest antal aktiva avsändare. 33 artiklar, 19 procent av alla artiklar om vägtrafikolyckor, har en tydlig avsändare.

Års- och månadsvis återkommande olycksstatistik, kompletterad med särskild helg- och semesterstatistik, undersökningar, förebyggande åtgärder och varningar presenteras av olika aktörer. Typiska rubriker är:

Dödsolyckor med snöskoter ökar (Sveriges snöskoterägares riksorganisation)

Svart trafikhelg är i antågande (Trafikverket)

Se upp för cykelolyckor (Folksam)

Ökad olycksrisk och köer i midsommar (Trafikverket)

6.2.4 Kvävning

Inga artiklar handlade uteslutande om kvävning under det första halvåret 2012.

6.2.5 Drunkning

Svenska Livräddningssällskapet (SLS) är den aktör som uteslutande förekommer som avsändare i samband med drunkningsolyckor under det första halvåret 2012. Organisationen publicerar bland annat statistik kring drunkningsolyckor månadsvis. Åtta av 46 artiklar om drunkning, 17 procent, har SLS som avsändare. En av dessa artiklar har även Trygg Hansa som avsändare. Exempel på rubriker är:

Fem drunknade i mars (SLS)

Fritidsbåtar bakom drunkningar (SLS)

Ökning av drunkningsolyckor (SLS)

6.2.6 Bränder

Bränder är för första gången sedan MSB började analysera olycksrapportering år 2002 den mest omskrivna olyckstypen. Det är dock endast nio av artiklarna om bränder, tre procent, som har en tydlig avsändare. Exempel på rubriker är:

Bränder tog 104 liv i fjol (MSB)

Bränder trots slocknande cigaretter (Brandskyddsföreningen)

Sommaren en eldhärjad period (Trygg-Hansa)

Fler dör i bränder 2012 (MSB)

6.2.7 Övriga

En del av TT:s rapportering handlar om andra typer av olyckor än de olyckstyper som redovisats ovan. Denna rapportering handlar bland annat om arbetsplats-, tåg- och flygolyckor. Dessa TT-telegram har samlats i en egen kategori, kallad övriga olyckstyper. 78 artiklar, 13 procent av den nationella olycksrapporteringen, ingår i denna kategori.

21 artiklar, 27 procent, i kategorin övriga olyckstyper har en avsändare under de första sex månaderna 2012. Arbetsmiljöverket är den aktör som är den mest frekventa avsändaren, med tolv artiklar under perioden. Exempel på rubriker är:

Unga byggjobbare olycksdrabbade (Arbetsmiljöverket)

Arbets-skadorna ökar igen (Arbetsmiljöverket)

Isolyckor har redan krävt flera liv (Svenska Livräddningssällskapet)

Olyckor dyrt för samhället (MSB)

6.3 Infallsvinklar

Medierapporteringen av olika olyckor är olika till sin karaktär, beroende på händelsens art. Rubriksättningen är ofta mycket talande i detta avseende.

6.3.1 Fallolyckor

Enskilda olyckor och offer

Liksom vid de tidigare undersökningsperioderna uppmärksammas de enskilda fallolyckorna när det rör sig om spektakulära fall, vilka ofta är barn- eller arbetsplatsrelaterade. Endast en artikel under perioden handlade om äldres fallolyckor. Exempel på rubriker är:

Skidturist föll i trapphus

Kvinna föll åtta meter från mur

Enskilda olyckor – bakomliggande orsaker

Bakomliggande orsaker till enskilda fallolyckor uppmärksammas vid två tillfällen. Exempel på rubrik är:

Äldre man omkom – föll genom tak

Rapporter och statistiska underlag

Endast en ny rapport gav upphov till någon artikel under perioden:

Bättre hälsa med hembesök och samtal

6.3.2 Förgiftning

Förgiftningsolyckor rapporteras mycket sparsamt i analysmaterialet, trots att dessa utgör den andra största olyckskategorin vad gäller antal dödsoffer. TT publicerade endast en artikel om förgiftningsolyckor i Sverige under perioden:

Fakta: Kan ge allvarliga leverskador

6.3.3 Vägtrafik

Enskilda olyckor och offer

Vägtrafikolyckor utgör den näst mest omskrivna olyckskategorin inom den nationella olycksrapporteringen. En mycket stor andel av artiklarna/telegrammen handlar om enskilda olyckor. Exempel på typiska rubriker är:

Kvinna skadad i krock med lastbil

Svårt skadad vid olycka på E18

Ung kvinna död i bussolycka

Bussolycka i Tystberga

Enskilda olyckor – bakomliggande orsaker

Bakomliggande orsaker till, och konsekvenser av, enskilda vägtrafikolyckor är också omskrivna. Typiska rubriker är:

Dödsfall efter halka

Många olyckor i blixthalka

Två döda när bil körde av vägen

Många olyckor i snöfall i Norrbotten

Rapporter och statistiska underlag

Många rapporter och statistiska undersökningar presenteras kring trafikolyckor och uppmärksammas och rapporteras regelbundet av medierna. Typiska rubriker är:

Fylla på fyrhjuling vanlig dödsfälla

Risk för viltskador i semestertider

Säkrast i trafiken i Stockholm

6.3.4 Kvävning

TT publicerade endast en artikel om kvävningsoolyckor i Sverige under perioden:

Fakta: Shaken baby syndrome

6.3.5 Drunkning

Enskilda olyckor och offer

Drunkning är den tredje mest omskrivna olyckskategorin i den nationella olycksrapporteringen. I likhet med brand- och vägtrafikolyckor handlar artiklarna/telegrammen oftast om enskilda olyckor och deras offer. Exempel på typiska rubriker är:

Kvinna drunknade i Kävlinge
84-åring drunknade på Öland

Enskilda olyckor – bakomliggande orsaker

Bakomliggande orsaker till, och konsekvenser av, drunkningsolyckorna rapporteras också. Exempel på rubriker är:

Skulle undsätta barnbarn - drunknade
Drunknad efter isolycka hittad

Rapporter och statistiska underlag

Statistik presenteras månadsvis av Svenska Livräddningssällskapet. Ytterligare rapporter och statistiska underlag förekommer också. Typiska rubriker är:

Ökning av drunkningsolyckor
Fem personer drunknade i mars

6.3.6 Bränder

Enskilda olyckor och offer

Liksom vid de tidigare undersökningarna liknar olycksrapporteringen om bränder rapporteringen om vägtrafikolyckorna genom att de oftast beskriver enskilda olyckstillfällen och deras offer. En överväldigande majoritet av olycksrapporteringen om bränder handlar om enskilda olyckor. Typiska rubriker är:

Man omkom vid lägenhetsbrand
Idrottshall i Västerås brann ned
Rökförgiftat par till sjukhus

Enskilda olyckor – bakomliggande orsaker

Bakomliggande orsaker till, och konsekvenser av, enskilda bränder förekommer också, om än i mycket begränsad omfattning. Exempel på typiska rubriker är:

Bengaler orsakade läktarbrand
Byggfel kan ha påskyndat Mjölbybrand

Rapporter och statistiska underlag

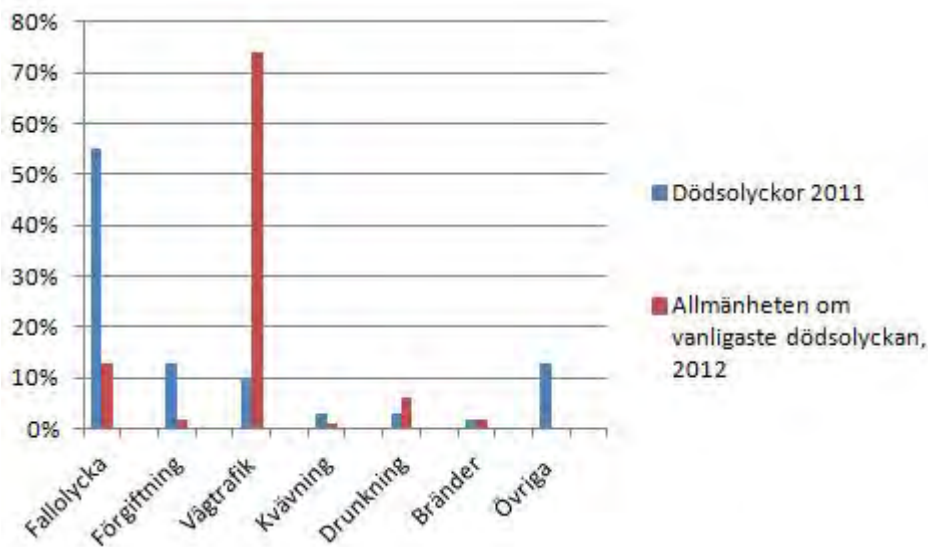
Rapporter och statistiska undersökningar om bränder förekommer i begränsad omfattning. Exempel på rubriker är:

Färre bränder i skolor
Bränder tog 104 liv i fjol

7. Jämförelse av resultat

7.1 Dödsfall och allmänhetens kunskap

I nedanstående diagram jämförs den faktiska andelen dödsolyckor 2011 per olyckskategori med vad allmänheten år 2012 trodde om vilken olyckskategori som leder till flest dödsfall.

Figur 14. Andel dödsolyckor 2011 per olyckskategori samt allmänheten 2012 om vilken olyckskategori som leder till flest dödsfall.

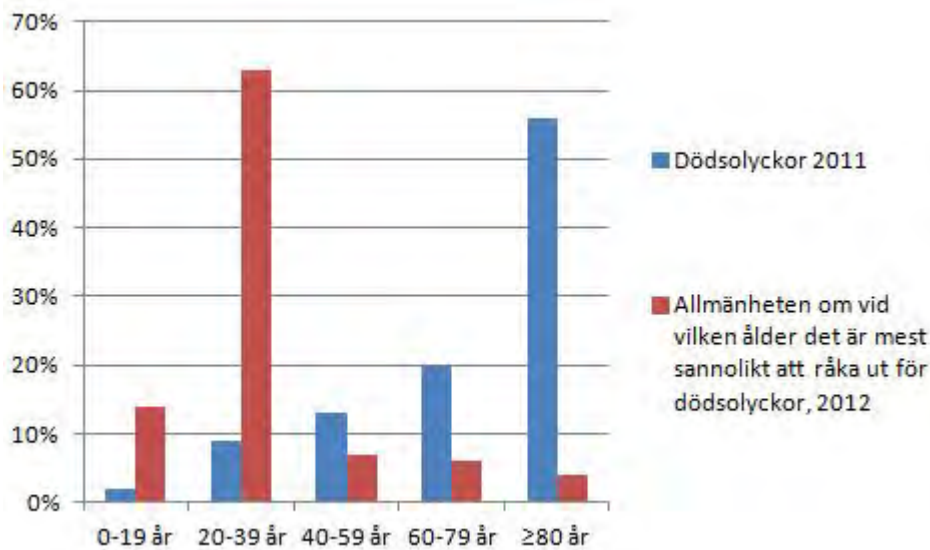
Källa: Dödsorsaksregistret, Socialstyrelsen och Sifo.

Hela 74 procent av de tillfrågade i Sifo-undersökningen tror att vägtrafik är den olycka som orsakar flest dödsfall, medan denna olyckskategori i själva verket bara står för 10 procent av dödsolyckorna.

Den olyckstyp som i verkligheten skördar flest dödsoffer är fallolyckor (55 procent), men endast 13 procent av allmänheten tror att detta är den vanligaste dödsolyckan.

Den olyckstyp som skördar näst mest dödsoffer är förgiftningsolyckor (13 procent), men endast två procent av allmänheten tror att detta är den vanligaste dödsolyckan.

I nedanstående diagram jämförs den faktiska andelen dödsolyckor 2011 per ålderskategori med vad allmänheten år 2012 trodde om vid vilken ålder det är mest sannolikt att råka ut för en dödsolycka.

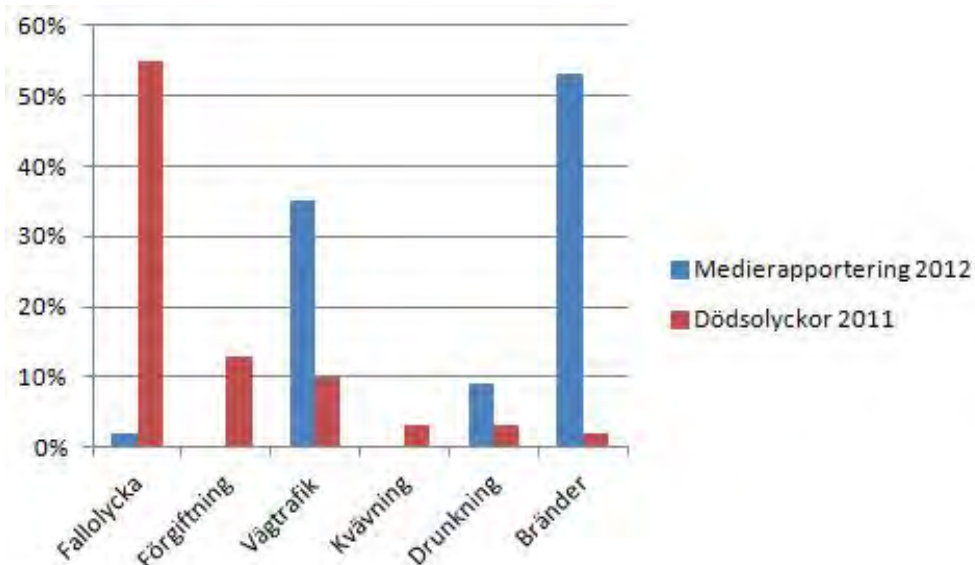
Figur 15. Andel dödsolyckor 2011 per ålderskategori samt allmänheten 2012 om vid vilken ålder det är mest sannolikt att råka ut för en dödsolycka.

Källa: Dödsorsaksregistret, Socialstyrelsen och Sifo.

I själva verket är det den åldersgrupp som allmänheten tror är minst drabbad av dödsolyckor, personer som är 80 år och äldre, som är värst drabbad. Den åldersgruppen stod för 56 procent av de omkomna i Sverige under 2011, men bara 6 procent av de tillfrågade angav denna åldersgrupp som den mest drabbade. En klar majoritet (63 procent) av de intervjuade tror istället att den mest sannolika åldern för att råka ut för en dödsolycka är 20-39 år. Enligt Socialstyrelsens dödsorsaksstatistik är detta dock den åldersgrupp som är näst minst drabbad av dödsolyckor.

7.2 Dödsfall och medierapporteringen

I nedanstående diagram jämförs olycksrapporteringen i Sverige under 2012 med den faktiska andelen dödsolyckor 2011 inom varje olyckskategori.

Figur 16. Andel dödsolyckor per olyckskategori 2011 och andel nyhetstelegram per olyckskategori 2012.

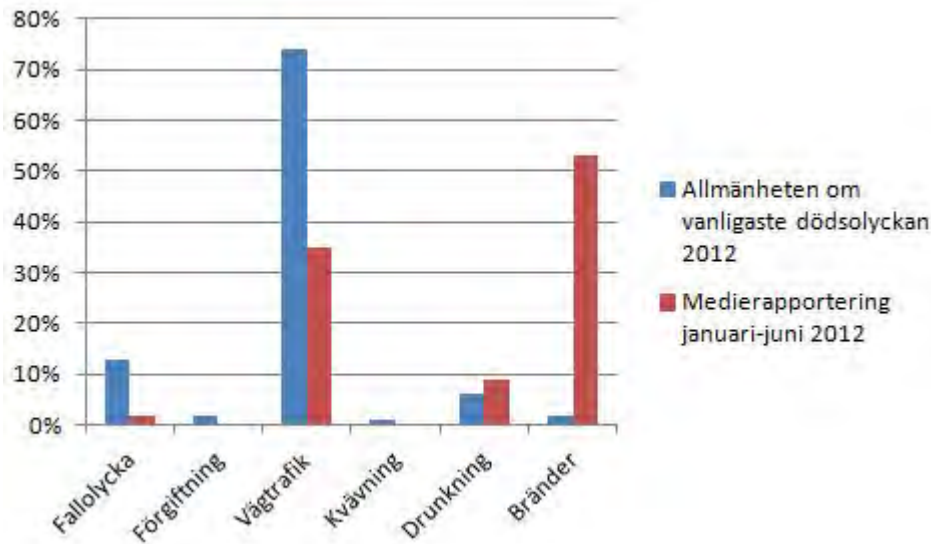
Källa: TT (nationell rapportering) och Dödsorsaksregistret Socialstyrelsen.

Den olyckskategori som oftast leder till dödsfall, fallsolyckor, är kraftigt underrepresenterad i medierapporteringen. 55 procent av dödsolyckorna är orsakade av fall, men endast två procent av medierapporteringen handlar om fallsolyckor. Även rapporteringen av förgiftningsolyckor (noll procent) är mycket mindre än dödsfallen i förgiftningsolyckor (13 procent).

Samtidigt är vägtrafikolyckor och brandolyckor kraftigt överrepresenterade i medierapporteringen. 35 procent av TT-artiklarna handlar om vägtrafikolyckor, medan endast 10 procent av dödsolyckorna är vägtrafikolyckor. 53 procent av medierapporteringen handlar om brandolyckor, men endast två procent av dödsolyckorna är brandolyckor.

7.3 Medierapporteringen och allmänhetens bild

I nedanstående diagram jämförs olycksrapporteringen i Sverige under 2012 med vad allmänheten trodde om vilken olyckskategori som leder till flest dödsfall.

Figur 17. Andelen hos allmänheten som tror att respektive olyckskategori leder till flest dödsfall 2012 och andelen nyhetstelegram per olyckskategori 2012.
Källa: TT (nationell rapportering) och Dödsorsaksregistret Socialstyrelsen.

Medierapporteringen speglar till viss del allmänhetens uppfattning om de vanligaste dödsolyckorna.

Den omfattande medierapporteringen om vägtrafikolyckor (35 procent) avspeglas i att allmänheten också har en uppfattning om att vägtrafikolyckor är den vanligaste dödsorsaken i olyckor (74 procent).

Vad gäller brandolyckor finns dock inget samband mellan medierapporteringen och allmänhetens kunskap. 53 procent av medierapporteringen handlar om brandolyckor, men endast två procent av allmänheten tror att bränder är den vanligaste orsaken till dödsolyckor.

Vad gäller fallolyckor är medierapporteringen mindre omfattande än allmänhetens uppfattning om i vilken utsträckning denna olyckstyp leder till dödsfall. Två procent av medierapporteringen handlar om fallolyckor, men 13 procent av allmänheten tror att fallolyckor är den vanligaste orsaken till dödsolyckor.

7.4 Översiktlig jämförelse

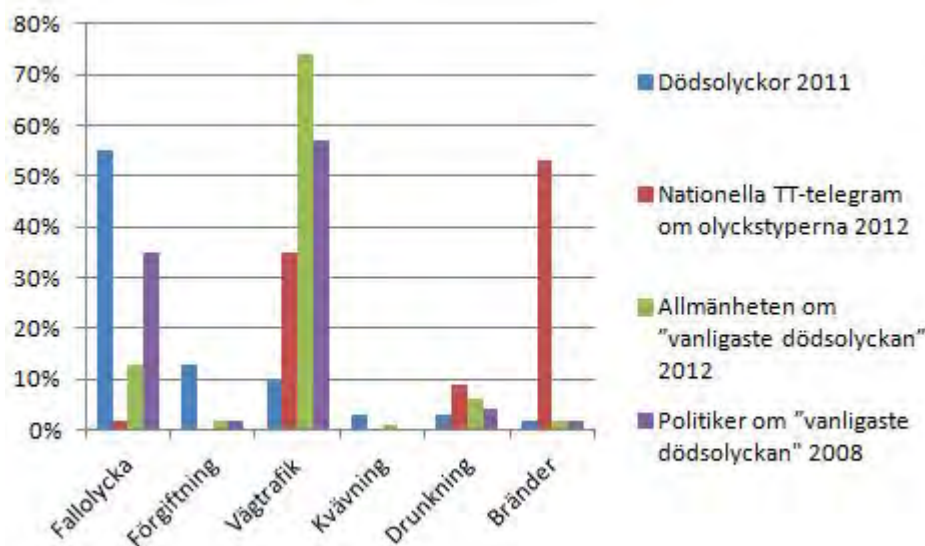
I nedanstående tabell ges en översikt av resultaten på de fyra områden som undersöks i denna rapport under åren 2002-2012.

Olyckstyp	Dödsfall						Allmänheten om "vanligaste dödsolyckan"						Politiker om "vanligaste dödsolyckan"	Nationella TT-telegram om olyckstyperna						
	2002	2004	2006	2008	2010	2011	2002	2004	2006	2008	2009	2011	2012	2008	2002	2004	2006	2008	2011	2012
Fallolycka	47%	45%	50%	53%	55%	55%	2%	6%	9%	13%	10%	8%	13%	35%	3%	5%	3%	3%	2%	2%
	1351	1262	1444	1615	1588	1591									15	25	19	18	8	9
Förgiftning	9%	9%	11%	11%	14%	13%	3%	3%	2%	3%	2%	3%	2%	2%	3%	3%	0%	1%	1%	0%
	255	256	307	349	398	389									18	15	2	4	3	1
Vägföring	18%	17%	16%	13%	9%	10%	83%	85%	75%	75%	77%	75%	74%	57%	73%	63%	51%	45%	48%	35%
	513	463	445	389	269	282									415	314	278	252	233	178
Kvävning	3%	3%	4%	3%	3%	3%	1%	1%	1%	1%	1%	2%	1%	0%	0,2%	1%	0%	1%	0%	0%
	95	92	104	84	93	100									1	4	0	5	0	1
Drunkning	5%	4%	4%	4%	3%	3%	6%	3%	6%	5%	4%	6%	6%	4%	7%	7%	7%	7%	13%	9%
	158	98	106	126	80	93									39	36	36	38	63	46
Bränder	4%	2%	2%	3%	3%	2%	1%	1%	2%	1%	2%	2%	2%	2%	14%	21%	38%	43%	37%	53%
	111	61	63	79	80	58									79	104	209	240	182	268
Övriga	14%	20%	14%	13%	13%	13%	Vet ej 3%	Vet ej 3%	Vet ej 6%	Vet ej 3%	Vet ej 2%	Vet ej 2%	Vet ej 3%	0%						
	410	549	391	403	386	371														
Totalt	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
	2893	2781	2860	3045	2894	2884									567	498	544	557	489	503

Figur 18. Andelen dödsfall, andelen TT-telegram (nationell rapportering) och andelen hos allmänheten respektive beslutsfattare som trodde att respektive kategori var den vanligaste, redovisat per olyckskategori.

Källa; Dödsorsaksregistret Socialstyrelsen, Sifo, MSB, TT.

I nedanstående diagram jämförs resultaten från den senaste undersökningsperioden 2011-2012. Andelen dödsfall jämförs med andelen TT-telegram och andelen hos allmänheten som tror att respektive olyckskategori ledde till flest dödsolyckor.

Figur 19. Andelen dödsfall, andelen TT-telegram (nationell rapportering) och andelen hos allmänheten respektive beslutsfattare som trodde att respektive kategori var den vanligaste, redovisat per olyckskategori.

Källa; Dödsorsaksregistret Socialstyrelsen, Sifo, MSB, TT.

Som diagrammet visar är det betydligt vanligare med dödsfall orsakade av fallolyckor än vad allmänheten tror och media rapporterar om.

Det är också vanligare med dödsfall orsakade av förgiftning än vad allmänheten tror och media rapporterar om.

Samtidigt är det betydligt mindre vanligt med dödsfall orsakade av vägtrafikolyckor än vad allmänheten tror och media rapporterar om.

Vad gäller brandolyckor så är medierapporteringen mycket hög både i jämförelse med dödsolyckorna i bränder, och allmänhetens uppfattning.

Vad gäller kvävning och drunkning är differensen mellan dödsfall, medierapportering och allmänhetens uppfattning inte så stor.

8. Diskussion

Bilden från tidigare rapporter av medierapporteringen kring olyckor tycks hålla i sig: olycksrapportering styrs av andra faktorer än hur vanliga olyckorna är.

Rapporteringen om fallolyckor utgör det tydligaste exemplet på detta. Trots att dödsolyckorna vid fall ökat och år 2011 stod för 55 procent av samtliga dödsfall vid olyckor har rapporteringen i media fortsatt att vara mycket liten (två procent).

Det är även värt att notera hur lite media rapporterar om förgiftning (noll procent, bara en av 503 artiklar) trots att denna olyckstyp år 2011 var den näst vanligaste dödsorsaken (13 procent) vid olyckor.

Vägförlyckor är fortfarande kraftigt överrepresenterade i medierapporteringen, om än inte lika mycket som under tidigare år. Från 2002 till 2012 har medierapporteringen om vägförlyckor sjunkit från 73 procent till 35 procent. Under samma period har antalet döda i vägförlyckor minskat från 18 procent till 10 procent.

Brandolyckor är också kraftigt överrepresenterade i medierapporteringen, under 2012 ännu mer än tidigare år. Från 2002 till 2012 har medierapporteringen om brandolyckor ökat från 14 procent till 53 procent. Denna ökning av medierapporteringen har skett samtidigt som andelen dödsfall i brandolyckor har minskat, från fyra procent år 2002 till två procent år 2012.

Utan ambition att göra en akademisk djupdykning i "medielogiken" bakom olycksrapporteringen kan det vara intressant att försöka identifiera några faktorer som kan antas påverka mediernas nyhetsvärdering. Tänkbara faktorer är:

- *Snabba eller dramatiska olycksförlopp* – En kollision mellan två bilar eller en stor brand är intressantare eller enklare att beskriva än att någon har snubblat på tröskeln, oavsett vilka konsekvenserna för offren blir.
- *Tydliga konsekvenser* – Skador och dödsfall som uppstår omedelbart vid olyckstillfället kräver oftast ingen research eller återkoppling till tidigare händelser.
- *Geografisk närhet* – Det krävs betydligt mindre av dramatik och konsekvenser för att medierna ska rapportera om olyckor och olycksliknande händelser som inträffat i den geografiska närheten. I denna analys, liksom i föregående, framgår detta av den övervägande nationella betoningen på artiklar och telegram, men motsvarande gäller även för lokala medier, som ofta rapporterar om mindre olycksfall i lokalsamhällen, som aldrig skulle "platsa" i riksmidierna.

- *Lättillgängliga källor* – Nyheter som är lätta att hitta är populära på bantade redaktioner med uppdrivet tempo där allt färre reportrar ska producera allt mer nyhetsmaterial. Därför är offentliga dokument, såsom polisens uppgifter om ingripanden och uttryckningar till olycksplatser tacksamma nyhetskällor. Det är betydligt svårare att hitta information om exempelvis förgiftningar, som i allmänhet inte föranleder några polisutryckningar eller insatser av räddningstjänsten, eller fallolyckor i hemmet.
- *Många offer* – En olycka som drabbar många är intressantare än motsvarande olycka om den drabbar få. "355 döda i fängelsebrand" omskrivs i svenska medier. "Många döda i brand efter krock" innebär att en trafikolycka i Kina kan bli rubrikstoff i Sverige. Fallolyckor däremot drabbar bara en person åt gången.

Denna undersökning visar också att den svenska allmänheten fortsatt har en felaktig uppfattning om förekomsten av olika typer av dödsolyckor.

En överväldigande majoritet tror att merparten av dödsolyckorna sker i vägtrafiken, trots att denna olyckstyp i själva verket orsakar relativt få dödsfall. Det är också fortfarande en relativt sett mycket liten andel som känner till att merparten av dödsolyckorna sker genom att äldre människor faller i den egna bostaden.

Samtidigt visar en jämförelse över tid att uppfattningen om hur vanligt det är med dödsfall inom olika olyckskategorier följer den verkliga dödsfallsutvecklingen. Från 2002 till 2012 har andelen som felaktigt tror att vägtrafik är den vanligaste olyckstypen minskat från 83 procent till 74 procent, detta samtidigt som de faktiska dödsfallen i vägtrafikolyckor har minskat från 18 procent till 10 procent. Under samma tidsperiod har andelen som korrekt tror att fallolyckor är den vanligaste dödsolyckan ökat från två procent till 13 procent, detta samtidigt som andelen dödsfall i fallolyckor har ökat från 47 procent till 55 procent av de totala dödsfallen i olyckor.

Allmänheten tror också att det oftast är yngre människor som dör i olyckor, medan verkligheten är att det är äldre som oftast dör i olyckor. En förklaring till allmänhetens uppfattning att den yngre gruppen löper större risk för att råka ut för en dödsolycka kan vara att denna åldersgrupp är hårdast drabbad i vägtrafiken, och att allmänheten tror att denna olyckstyp är den vanligaste.

Den bild som allmänheten har när det gäller olyckor överensstämmer på flera punkter med den bild som medierna ger. Trafikolyckor, inte minst dödsolyckor, har stort nyhetsvärde och får i allmänhet stort genomslag i medierna, medan dödsfall till följd av fallolyckor bland äldre så gott som aldrig ger upphov till någon publicitet.

Den enda olyckskategori där allmänhetens uppfattning inte speglar mediernas rapportering är brandolyckor. Bränder orsakar två procent av dödsfallen i olyckor och två procent av allmänheten tror att brandolyckor orsakar flest dödsfall, men så mycket som 53 procent av medierapporteringen handlar om

brandolyckor. En förklaring till detta kan möjligen vara att det är en relativt liten andel av de omskrivna bränderna som involverar dödsoffer. En annan förklaring kan vara de olika perioder som undersökts i denna rapport, där medierapporteringen under första halvåret 2012 hr jämförts med antalet döda i olyckor år 2011. Om man jämför med MSB:s preliminära statistik över dödsolyckor 2012 blir bilden delvis annorlunda. Enligt denna preliminära statistik ökade antalet omkomna i bränder något under det första halvåret 2012. 64 personer omkom i bränder de första sex månaderna 2012, jämfört med 50 personer under samma period 2011. Det motsvarar en ökning av antalet omkomna med 28 procent, och är sannolikt en anledning till att medierapporteringen om bränder ökat så kraftigt jämfört med 2011.

Även bland beslutsfattare i riksdag, landsting och kommuner är det en majoritet som har en felaktig uppfattning om vilka typer av olyckor som vållar flest dödsoffer. Det ligger nära till hands att tro att detta också kan påverka de beslut som fattas kring säkerhetsarbetets inriktning, prioriteringar och resursfördelning.

Det finns skäl att tro att de felaktiga föreställningar som finns kring olycksbilden också slår igenom i de prioriteringar som görs när det gäller olycksförebyggande arbete. När det gäller till exempel trafikolyckor finns tydliga ansvarsförhållanden och det bedrivs ett systematiskt arbete med att följa upp och utreda olyckor och tillbud för att åtgärda riskerna. Detta arbete har varit mycket framgångsrikt när det gäller att minska risken för dödsolyckor. Antalet döda i trafiken är i dag bara cirka en fjärdedel av vad det var i slutet på 1960-talet, samtidigt som antalet fordon fördubblats under samma tid.

När det gäller äldres fallolyckor, som orsakar det största antalet dödsoffer och även ett mycket stort antal vårddygn på sjukhus, saknas ett motsvarande ansvarsförhållande och det finns ingen systematisk uppföljning av olyckor i syfte att identifiera och åtgärda risker. Så har också antalet fallolyckor ökat på ett oroande sätt under de senaste decennierna.

Situationen är problematisk ur såväl etisk som samhällsekonomisk synpunkt. Det finns både enkla och billiga åtgärder som skulle kunna förebygga de fallolyckor som inte bara skapar ett oerhört lidande för dem de drabbar, utan som också bidrar till skenande vårdkostnader. Fallolyckor kostar landstingen och kommunerna nära 22 miljarder kronor årligen.

Det är knappast realistiskt att medierna skulle ändra sin nyhetsvärdering och börja rapportera om äldres fallolyckor i samma utsträckning som man rapporterar om dramatiska dödsolyckor i trafiken eller bränder. Men det är viktigt att ha klart för sig att mediernas bild inte speglar det verkliga förhållandet mellan dessa olyckstyper utan är resultatet av helt andra avvägningar.

